

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПОВІТРЯНИХ СИЛ
імені ІВАНА КОЖЕДУБА

СУЧАСНА ВІЙНА: ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТ

Збірник матеріалів X Міжнародної наукової конференції
Харківського національного університету
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

21-22 травня 2026 року

Харків
2026

X Міжнародна наукова конференція Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба «Сучасна війна: гуманітарний аспект»: збірник матеріалів, 21-22 травня 2026 року. – Х.: ХНУПС ім. І. Кожедуба, 2026. – 570 с.

Наведені публікації за теоретичними та практичними результатами наукових досліджень і розробок, які виконані науково-педагогічними працівниками, науковими співробітниками, докторантами, ад'юнктами, аспірантами та іншими фахівцями органів військового управління, закладів, установ і підприємств.

Для наукових, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, фахівців у сфері військового управління, психологічної підтримки персоналу Збройних Сил України.

За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей відповідальність несе автор.

Затверджено до друку Вченою радою Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, протокол №5 від 26 травня 2026 року.

Коротков Д.С. ГЕОПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АРХІТЕКТУРИ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	105
Sovhar O.M, Sovhar H.P. ON USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE SYSTEMS IN MILITARY SPECIALIST TRAINING	108
Платонов В.М. ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ СЕНСОРНО-ІМЕРСИВНИХ МЕТОДІВ ДЛЯ ПЕРЕКЛЮЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ФАХІВЦІВ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ПРОФІЛЮ	109
Чернишова Т.О. КОГНІТИВНА ВІЙНА ЯК БОРОТЬБА ЗА КОГНІТИВНУ ПЕРЕВАГУ: ДОСВІД НАТО	112
Babych A.A. DETERMINING WAYS TO ADAPT THE FORCE MANAGEMENT SYSTEM TO THE CONVENTIONAL REQUIREMENTS OF WARFARE	115
Фтемов Ю.О., Ліщинська Х.І., Гузик Н.М., Сеник А.П. СИНЕРГІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ФУНКЦІОНУВАННІ СИСТЕМ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	117
Ліщинська Х.І., Гузик Н.М., Войтович М.І., Сеник А.П. ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ОЦІНКИ КОГНІТИВНИХ РИЗИКІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОТИБОРСТВА	121
Доброносова Ю.Д. ЕВРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОНЦЕПТІВ ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНОЇ ТА КОГНІТИВНОЇ ВІЙНИ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ	124
Круть П.П., Ващенко І.В. ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ: СУЧАСНІ ВИМІРИ БЕЗПЕКОЗНАВСТВА	130
Khudaverdova A.O., Raikovskiy O.V. INTERNAL DISCORD AS AN ASYMMETRIC FACTOR IN UNDERMINING A STATE'S MILITARY POTENTIAL	133
Чугуєнко М.В. ПУБЛІЧНИЙ ІНТЕЛЕКТУАЛ І МОРАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ ТА ЕРОЗІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ПОЗИЦІЇ НОАМА ЧОМСЬКИ ЩОДО РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	134
Чернишова Л.О. ДЕЗІНФОРМАЦІЙНІ КАМПАНІЇ В ЄВРОПІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	136
Залкін С.В., Сідченко С.О., Бєлімов В.В., Хударковський К.І. РЕЛІГІЙНИЙ ЧИННИК В ІНФОРМАЦІЙНІЙ КАМПАНІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	139
Кошелева Н.Г. ОСОБЛИВОСТІ ТРАВМАІНФОРМОВАНОГО ПІДХОДУ В РОБОТІ ЗІ ЗДОБУВАЧАМИ ОСВІТИ У ПЕРЕМІЩЕНИХ ЗВО	141

ГЕОПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АРХІТЕКТУРИ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Коротков Д. С., кандидат політичних наук, доцент

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Російсько-українська війна, що розпочалася в 2014 році та набрала глобальних масштабів з 2022 року, стала значним фактором трансформації європейської архітектури безпеки. Цей конфлікт не лише вразив Україну, але й змінив парадигму міжнародної безпеки, змусивши Європу переосмислити стратегії колективної оборони, а також політику взаємодії між державами-членами Європейського Союзу, НАТО та іншими міжнародними структурами.

Російська агресія в Україні стала найбільшим випробуванням для європейської системи безпеки після закінчення холодної війни. Агресія Росії проти України поставила під сумнів дієвість традиційних механізмів безпеки в Європі, оскільки збройна інтервенція в суверенну державу прямо суперечить основним принципам європейської стабільності, закріпленим у Хартії ООН і принципах європейської інтеграції [5].

Наразі можна спостерігати, що гегемони світової політики виявилися неспроможними дати рішучу відсіч російській агресії, яка спрямована не лише проти української держави, а й усієї архітектури міжнародних відносин, що склалися після результатів Холодної війни. Пасивність міжнародних організацій, зокрема ООН, яка неспроможна протистояти сучасним викликам міжнародної політики, сприяла і продовжує сприяти тому, що Росія кожного дня скоює військові злочини. Зазначене спонукає до вивчення й адекватного усвідомлення сутності сучасної міжнародної та державної безпеки в контексті геополітичного простору.

Безпека - це поняття, яке відіграє центральну роль у геополітиці. Загалом можна стверджувати, що геополітика висвітлює певні історичні константи (ознаки, що повторюються у часі, незалежно від ідеологій та культурних відмінностей) на основі географічних особливостей, у яких розташовані держави, як головні актори міжнародної політики. Геополітичні зрушення, ерозія традиційних безпекових механізмів і посилення гібридних транскордонних загроз зумовлюють необхідність перегляду національних стратегій реагування. Сучасне глобальне середовище формує нову конфігурацію викликів, у якій держави мають адаптуватися до зміни балансу сил, динаміки регіональних конфліктів, загроз інформаційній та енергетичній безпеці, а також до все більшого впливу наднаціональних і приватних акторів [3, р. 197].

Одним із найзначніших геополітичних зрушень у результаті російсько-української війни є відновлення конкуренції великих держав, зокрема між Росією, Сполученими Штатами та Китаєм. На думку вітчизняної дослідниці Є. Грібової війна в Україні змусила США та їхніх союзників переглянути свої стратегії у Східній Європі, що призвело до відновлення уваги до можливостей НАТО та збільшення витрат на оборону в альянсі. Водночас неоднозначна позиція Китаю

щодо війни викликає занепокоєння щодо потенціалу нової осі авторитарних держав, які прагнуть кинути виклик глобальному порядку під проводом США [2].

До другого президентства Д.Трампа з 2025 р. перспективи розвитку європейської архітектури безпеки в контексті російсько-української війни були пов'язані з кількома ключовими аспектами. По-перше, це подальша інтеграція України до європейських та євроатлантичних структур, зокрема НАТО та ЄС. Це дозволить Україні зміцнити свою обороноздатність та отримати додаткові ресурси для стабільності. По-друге, це посилення співпраці між державами ЄС та НАТО в контексті нового глобального балансу сил. Європейські країни, такі як Польща, Литва, Естонія та інші, зіштовхуються з новими викликами в контексті посилення російської військової загрози, що потребує подальшого розвитку механізмів колективної безпеки [6]. Війна з Іраном поступово змінює ставлення адміністрації Д. Трампа до ролі НАТО як парасольки безпеки на європейському континенті. Президент США публічно заявляє про ідею виходу з трансатлантичного військового альянсу після того, як кілька країн НАТО відмовилися від його закликів допомогти знову відкрити Ормузьку протоку, щоб пом'якшити зростання світових цін на нафту [4].

Наприкінці 2023 року Конгрес США проголосував за заборону будь-якому президенту США односторонньо виходити з НАТО без схвалення більшої у дві третини голосів у Сенаті або акта Конгресу. Відносини між адміністрацією та альянсом НАТО вже були складними до війни з Іраном, значною мірою через розбіжності щодо планів Трампа щодо Гренландії. Однак конфлікт в Ірані вивів образу Д. Трампа на НАТО на новий рівень і створив, мабуть, найбільший виклик, з яким альянс стикався за всю свою історію. Але, США це не монархічна країни і вибори нового президента США стабілізує стратегію НАТО. Стратегічне партнерство між НАТО та Європейським Союзом будується на спільних цінностях, інтересах і необхідності узгодженої відповіді на загрози безпеці Європи. Обидві структури поділяють прагнення до мирного, демократичного та стабільного континенту, що спонукає їх до активної координації політик, зокрема у сферах оборони та реагування на кризи. Хоча Європі необхідно задуматися про створення регіональної системи безпеки.

З огляду на роки повномасштабної війни на європейському континенті, зтяжні побоювання щодо можливості російської кінетичної атаки проти однієї або кількох держав-членів ЄС до кінця десятиліття, невизначеність щодо готовності громадян взяти до рук зброю та сумніви щодо того, яку підтримку Сполучені Штати будуть схильні надати європейському союзнику, що посилятиметься на статтю 5 Північноатлантичного договору, ставки навряд чи можуть бути вищими. Проте ЄС все ще ставиться до цієї екзистенційної кризи безпеки як до звичайного бюрократичного завдання, яке він може вирішити у вільний час у мирний час. Саме на цьому тлі у квітні 2026 року Єврокомісар з питань оборони Андрюс Кубілюс запропонував міждержавний європейський договір для створення нового оборонного

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СУЧАСНА ВІЙНА: ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТ

X МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ПОВІТРЯНИХ СИЛ імені ІВАНА КОЖЕДУБА

Відповідальний за випуск *В. Кротюк*

Комп'ютерна верстка *К.Яндола*

Комп'ютерний дизайн обкладинки *Д. Клочко*

Техн. редактор *М.В. Дудко*

Коректор *Н.К. Гур'єва*

Формат 60 × 84/16

Ум.-друк. арк. – 7,00

Підписано до друку 27.05.2025

Ціна договірна Тираж 100 пр. Зам. 0329-17

Видавництво Харківського національного університету

Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №5370 від 30.06.2017

Адреса видавництва: 61023, Харків-23, вул. Сумська, 77/79